

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו

המצית השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מראי; מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפנט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרישה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גדול; 3: רביע; 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קופא – סדר קרימת; אולא = ורש = גרש"ט) ויצא מהענין; קופא ואולא – (מלמד) דרוש בפסוק כענין "י מידות דר" ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.1 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ב – ג:

[ב] וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲלֵינוּ אֲנִי ה':

[ג] וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וַשְׁמִי ה' לֹא נִדְרַעְתִּי לָהֶם:

זוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא דף כג עמוד ב

וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וַשְׁמִי ה' לֹא נִדְרַעְתִּי לָהֶם: רבי חזקיה פתח ... דהא כד אתברי אדם מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר דאקרי בי מקדשא, ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא תתאה א"ש ורו"ח ומי"ם ועפ"ר, ואתחברו ארבע סטרי אלין בד' סטרי (נ"א יסודין) דעלמא ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא בתקונא עלאה, והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא, אר"ש ת"ח ד' קדמאי אינון רזא דמהימנותא, ואינון אבהן דכלהו עלמין, ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון ד' יסודין א"ש ורו"ח ומי"ם ועפ"ר אלין אינון רזא עלאה וגו'

וַאֲרָא – רביע, לבריאת האדם מעפר המקדש בארץ, ארבעה צדדי עולם התחברו במקום זה, ואלו נושאים ארבע יסודות עולם (צפון) א"ש (מזרח) רו"ח (דרום) ומי"ם (מערב) ועפ"ר והתקין הקב"ה מהם גוף מתוקן משני עולמות עליון ותחתון, וארבעה הראשונים הם רזי האמונה והם אבות כל העולמות, ורזי המרכבה העליונה הקדושה וגו' טט – ובהמשך הזוהר מלמד כיצד ארבעה היסודות מרכיבים את כל הבריאה באופנים שונים. שם ה' א-ל ש-ד-י – משמעו שודד (רמב"ן) משדד – מנצח מערכות הטבע כרצונו (דאב"ע) וזהו ענין ההרכבה עד (כפי' הנוסף) שאמרתי לעולמי די (בבלי חגיגה יב,א). שודד – משדד – מנצח – משנה הרכבי תכונות הטבע כרצונו, השגחה הנדמית כבדרך טבעי

פתוח נושא וַאֲרָא – רביע, מהכותב (טט) עם הערות קוראים:

בראשית א,א – ב [א] בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

[ב] וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְכֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם:

הפסוק הראשון כולו בטעמים תחתונים ומרמז לעשרה מאמרות הבורא בהם נבראה הבריאה. הפסוק השני פותח בטעם העליון הראשון בתורה הוא טעם רביע המרמז למימוש מאמרות הבורא בהרכבת הבריאה מארבע יסודות במופעים שונים. פ' רבינו בחיי ארבע יסודות בצורה שהלביש הבורא בחומר התהו, וגם בתפקיד נקודה. והארץ אחרי הבריאה הזאת תהו, כלומר חמר אין בו ממש והיתה בהו שהלביש אותה צורה, והזכיר הכתוב ארבע יסודות שיש בצורה זו, והם: אש ורוח והמים והעפר, ומלת "הארץ" כוללת ארבעתם, והוא כלל העולם השפל, וגו' הערת ר' א"ש"ר הי"ו, גלוי רמזי טעם רביע בפסוקים אלו (בר' א,ב ושמות וארא ו,ב), הוא גלוי יסודי בתורה

וזהו גם הבסיס להא דיש ד אותיות בשם י-ק-ו-ק, ובעולם החומר ארבע כוחות (כבידה, חוק, חלש, אלקטרומגנטי) וארבע יסודות (קוורקים: גלואונים, פוטונים, בוסונים וגרביטונים) וארבע מרכיבים ב-DNA (adenine, thymine, cytosine, guanine C, T, A, G:) וארבע מרכיבים בדם הוא הנפש (כדוריות לבנות, כדוריות אדומות, טרומבוציטים, פלאסמה) וכו'

וגם ש-ד-י: ש"י עולמות הבנויים מ-ד יסודות המהוים אותם לכך ב-מרכוז ה-ש"י – ש-ד-י.

וגם א-ל ש-ד-י: שאל (כמו ביקש) באמצעות ד (היסודות) ברא את י (הספירות). וכן הוא באותה משמעות: א (הוא אלופו של עולם) לש (במובן צר צורה לחומר) באמצעות ד את י, וכנ"ל.

וגם א-ל ש-ד-י: יש במובנו א-ל שד (במובן סד, כיסה בסיד, הסתיר) את י, שעולם הזה נברא ב-ה ועולם הבא נברא ב-י ונסתר מעינינו.

וגם א-ל ש-ד-י: יש במשמעו א (אלופו של עולם) לשד (כמו לשד השמן, הינו תמצית הטוב שבדבר) י (הינו עולמות העליונים ועשר ספירות וממילא כל ההויה והשתלשלותה).

זוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא דף כג עמוד ב

... ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא, שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא, ואבהן הוו חמאן מגו אלין גווינן דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו דאינון דלא נהרין ועל דא כתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באינון גווינן דאתחזיין. ושמי י' לא נודעתי להם אלין גווינן עלאין סתימין דזהרין דזכה בהו משה לאסתכלא בהון, וגו'

אוצר המדרשים (איזנשטיין) עקיבא, רבי עמוד 414

... והשם שהוא נתגלה למשה בסנה מתוך אהבה ומתוך הרחמים ומתוך הענוה ומתוך הישרות ומתוך השפלות ומתוך הצדקה ומתוך האמונה ומתוך אברהם יצחק ויעקב, שאפילו אברהם יצחק ויעקב שהם גדולים ממלאכי השרת והקב"ה אהבם אהבה גמורה לא גלה להם שם המפורש אלא למשה בלבד שנאמר ושמי ה' לא נודעתי להם (פ' וארא). ומה הודיע להם מקצת שמו שאינו מפורש שנאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, שלש אותיות הללו הודיע להם כנגד שלשתן, ש' כנגד אברהם ד' כנגד יצחק י' כנגד יעקב, ולכולם שם אחד גלה להם, אבל למשה גילה לו כל השמות, בין שמות המפורשים בין שמות החקוקים על כתר מלכות שבראשו ובין שמות החקוקים על כסא הכבוד ובין שמות החקוקים בטבעת שבידו, בין שהם עומדים כעמודי אש סביבות מרכבותיו בין שמות שהם סביבות שכינה כנשרי מרכבה ובין שמות שנחתמו בהם שמים וארץ ים ויבשה הרים ובקעות תנאים ותהומות, סדרי עולם וסדרי בראשית וסדרי מעונות וזבל וערבות וכסא הכבוד, ואצרות חיים וגניז ברכות גנוזי טל ומטר גנוזי בריקים גנוזי עננים גנוזי רוחות וגנוזי נשמות של חיים ושל מתים שנאמר וידיע דרכיו למשה (תהלים ק"ג). ומפני מה לא גילה דרכיו לאברהם שפירש עצמו מעז' ונדבק תחת כנפי השכינה ועמד בעשר נסיונות, וליצחק שנעקד כשה תמים על גבי המזבח ומסר דמו להקב"ה, וליעקב שהחזיק את עצמו ואת בניו ואת בנותיו ואת קרוביו מחטא ומעז' שנאמר ויאמר יעקב אל ביתו הסירו אלהי הנכר (פ' וישלח) ? אלא מלמד שלאברהם לא גילה לו אלא מפני שזרעו של ישמעאל נופל בגיהנם, ליצחק מפני שזרעו של עשו נופל בגיהנם, ולמה לא גילה ליעקב שבחר בו והקב"ה לסגולתו וחקק דמותו על כסא הכבוד שברקיע שנאמר כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו (תהלים קל"ה), ובו משבחים לפניו עליונים ותחתונים בכל יום שנאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר (ישעיה מ"ט) ? אלא מפני שאמר שנותרו דרכיו לפני בוראו שנאמר למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' (שם /ישעיהו/ מ') לפיכך לא גילה לו.

סיכום:

שמות וארא ו,ג וַאֲרָא – רביע, גיליתי לאבות איך הבריאה (העולמות שבראתי) מורכבת מצירופי ארבע יסודות וזה מבוטא בשם א-ל ש-די שהוא גלוי אחד מרבים של שם הוי"ה. זה שזה בטוי של שם הוי"ה מרומז בלימוד אלפניו מתבנית הטעמים קיסר (אתנה או סלוק) [פשטא] [מונה] זקף-קטן ותוכנו תיאור ואחריו פעולה או הלכה (בד"כ) של הכתוב בְּאֵל שְׁדֵי – מונה אתנה וַשְׁמִי ה' – מונה זקף-קטן

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מראי, רבוי; דרגא – מצרף; כבוד – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי ממש; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גיש' = 5; יוצא מהענין; קדמא ואולא – למד) דרוש בפסוק כענין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לא נודעתיה להם – מרכא טפחא סלוק. הלימוד לאחרי כפי' רש"י לא ניכרתי להם במדה אמתית שלי ... נאמן לאמת דברי שהבטיחם ב-"אני אל-ש-די" נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, נאמן ליפרע מהעוברים על דברי. ס"ת לא' נודעת' להם – אמת' או יאמ"ת

אל-אברהם אל-יעקב ואל-יעקב – תביר מרכא טפחא, מרכא טפחא כיתור לרבות במעלותיהם וביעקב להיות בחיר האבות, ובא תביר לרמז על הגבלת גילוי הנסתרות בתורת הא-לקות לכל אחד מהאבות, לאברהם מפני ישמעאל, ליעקב מפני עשו, ליעקב מפני שאמר שנסתרו דרכיו לפני בוראו שנאמר למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' (שם /ישעיהו/ מ') לפיכך לא גילה לו

באל שדי – מונח אתנה, מונח מרבה הגבלות הנרמזות באתנה, ללמד שלא גילה לאבות שמות הוי"ה המגלים נסתרות יותר נרחבות בתורת הא-לקות, כאלו שגילה למשה רבנו.

שמות וארא ויג: וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני-ישראל מארץ מצרים: ס

ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה (וילנה זיא), ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואתייה כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל על מה ציום על פרש' שילוח עבדי' ואתייה כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו' וינדבר ה' אל-משה ואל-אהרן – מונח זקא מונח סגול, מוסף מענין משה ואהרן עליהם, מה הם חפשיים לרבות עליהם עוד חפשיים. ואל-פרעה – טפחא בפרעה ללא הגבלת מרכא לפניו, גורם להתפשטות אפיון מפרעה המצווה לשלח עבדיו מבני ישראל, אל מהות הצווי למשה ואל אהרן, מה משה ואהרן חפשיים אז עליהם לצוות על בני ישראל המשעבדים אחיהם מבני ישראל לשחררם לחפשי וכך להוסיף על משה ואהרן בני החירות את כל בני ישראל המשועבדים לאחיהם ובזכות זאת יוסיפו לכל (יזכו) בני ישראל לחירות.

שמות וארא ז, יט תורה שלמה (פא*) פסיק בפסוק (מ) מכהו במטה אשר-בנדי על-המים אשר בנדר ונהפכו להם: [יז] ויאמר ה' אל-משה אמר אל-אהרן קח מטתך ונטה-ךך על-מימי מצרים על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם ועל-כל-מקנה מימיהם ויהיו-דם ויהיו-דם ויהיו-דם כל-בצל-ארץ מצרים ובעצים ובאבנים:

ע"פ **שמות וארא ז, יט תורה שלמה (פא*) פסיק בפסוק (מ) מכהו במטה אשר-בנדי ומשמעו פעמיים יד, הנלקחת מצד שמאל של הפסיק לצד ימין של הפסיק, יד משה ויד אהרן המטה את המטה.**
ע"פ **תורה שלמה [פז] אמר אל-אהרן – מונח פזר, כעין שני עניני פזר קח מטתך ונטה-ךך.** – מונח מונח תלישא-קטנה, כעין שלושה עניני תלישא-קטנה (= תרסא)

(א) תרסא רמז לימי התראת מכה וימי שימושה, ראה לעיל.
(ב) תלישא עשויה לרמז לחישוב זמני תקופות, פזר ירמז להמנעות משתיית מי נהרות בזמן שחלה התקופה, כי מסוכן כמו מכת דם במצרים (ג) לפי שתרגם אונקלוס עצים ואבנים ככלי עצים וכלי אבנים, ע"פ המדרש הגדול תלישא עשויה לרמז למים שאובים (כעין תלושים) בכלים שבגודל עד 40 סאה מקבלים טומאה לעומת מי נהרות ומאגרים שונים שאינם מקבלים טומאה. פזר ירמז לכשרות וטהרת מקוואות.

ע"פ **תורה שלמה (פג) על-מימי מצרים על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם ועל-כל-מקנה מימיהם** – כעין כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי, הכלל הראשון **על-מימי מצרים** מטועם קדמא ואולא, הפרטים **על-נהרתם על-יאריתם ועל-אנמיהם**, כלל בתראה **ועל-כל-מקנה מימיהם**, לפי כלל ופרט וכלל, הכלל בתראה מרבה (ע"פ תרגום אונקלוס של עצים ואבנים) כלי עצים וכלי אבנים,

ויהיו-דם כל-בצל-ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: לפי רבוי מיעוט רבוי יש ללמוד באופן המרוחק ביותר ממי היאור, שנשארו מים במצרים למצרים, שלא היו לדם ואלו מים שחפרו המצרים שמקורם לא היה ביאור
שמות וארא ז, [כד] ויחפרו כל-מצרים סביבת היאר מים לשתייתם כי לא יכלו לשתיית ממי היאר:

שמות וארא ז, כא: ויהי-ה' אשר-ביאר מטה ויבאש היאר ולא-יכלו מצרים לשתיית מים מן-היאר ויהי-הם כל-בצל-ארץ מצרים:
ע"פ **תורה שלמה (צא) כמו שבגאולת מצרים הייתה מכת דם כך תחזור ותהיה מכת דם ואש ותמרות עשן בגאולת אדום לעתיד לבוא, דבר המרומז בפעמיים זקף-קטן ויבאש היאר ולא-יכלו מצרים.**

שמות וארא ז, ג: הנה יד-ה' הנהיה במקנה אשר בשדה בסוסים בהמרים בגמלים בפקדן ויבאש היאר: הנה יד-ה' במקנה אשר בשדה - פשטא מונח זקף-קטן בסוסים בהמרים בגמלים - מהפך פשטא זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים שופטים ב, טו: בכלו אשר יצא יד-ה' היתה-בם לרעה פאשר דבר ה' וכאשר נשבע ה' להם ויצר להם מאד: יד-ה' היתה-בם לרעה - פשטא מונח זקף-קטן כאשר דבר ה' - פשטא מונח זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים

מקראות תמימות (מקת"ם) רות רבה ב יט על פסוק שופטים ב, טו
אמר רבי לוי: כל מקום שנאמר בו יד ה' מכת דבר היא, ובנין אב (מקת"ם ההוכחה הברורה ביותר) שבכולם (**שמות וארא ז, ג) הנה יד-ה' היא** (מקת"ם מכת דבר) ... תלמידי דרבי נחמיה מייתי לה מהתם (**שופטים ב, טו) בכל אשר יצאו יד-ה' היתה-בם לרעה** - ביוצאין היתה מגפה (מקת"ם דהיינו אילמך לחוץ לארץ - פירוש מההרד"ו) ביושבין לא היתה מגפה.
● טט אמר רבי לוי יד-ה' ... בנין אב ומוכה מפסוק (**שמות וארא ז, ג) שבו פעמיים זקף קטן בין שני קיסרים (סילוק אתנה)**
● תלמידי דרבי נחמיה יד-ה' ... בנין אב ומוכה מפסוק (**שופטים ב, טו) שבו פעמיים זקף קטן בין שני קיסרים (סילוק אתנה)**
● רבי לוי ותלמידי רבי נחמיה ידעו שבפסוקים אלו יש לימוד של בנין אב ולענ"ד זה מושרה ע"י פעמים זקף-קטן במקראות שהובא על-ידם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק ו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אילא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואילא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראט – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.2 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ו: לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'

וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵיכֶם וְנָאֲלַתִּי אֶתְכֶם בְּיָרֵעַ נְטוּיָהּ וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים:
וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם – מונח רביעי, מרמז ללפחות ארבעה ענינים אשר אפשר שמרמז להמישה לשונות של גאולה כאשר הלשון החמישי הוא ללא הכרעה – תיק"ו. בכל אופן נאמר כאן **וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם** והמדרש ובהקפות סיכות נאמר ונקוב **וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם** הוצאת-גאולת עם ישראל ממצרים היא גם הוצאת-גאולת השכינה הקדושה מגלות.

שמות וארא ו,ז: וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעֶתְם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם:

וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ע"פ רב"ע היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות וע"פ רבינו בחיי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם, ובפועל הקב"ה הקדים את הקץ והוציאנו מן גלות החל הזה **אבן עזרא (ז)** ולקחתי כאשר תקבלו את התורה על הר סיני, וטעם המוציא אתכם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. וזה יתברר לך בפ' כי תשא:
רבינו בחיי ענין מתן תורה, זהו שכתוב: (שמות ו, ז) "ולקחתי אתכם לי לעם", וזאת הבטחה כמתן תורה שכתוב: (דברים כז, ט) "היום הזה נהיית לעם". "והיית לכם לאלהים", תקבלו אלהותי, "וידעתם", משם ואילך, "כי אני ה' אלהיכם", שאני העושה עמכם אותות ומופתים מחודשים ביצירה בעבור שאני אלהיכם, "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", כלומר אני הוא המוציא כי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם.
תולדות יצחק המוציא אתכם, כתב רבי אברהם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות.

וַיִּדְעֶתְם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם – (א) רביעי ... זקא-קטן, כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש,
(ב) רביעי ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, עצמת הידיעה על ההשגחה הפרטית,
ושתי תבניות הטעמים מרמזות על כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** ... כי הכבדת העול במצרים, (טט) וכן בגלויות) באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור – **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכו'.

וַיִּדְעֶתְם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם – (ג) זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר החזור וקורה. כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** **וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכו' **וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ**. ר' סימאי אומר **(בבלי סנהדרין קיא, א)**: נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, נכן לימות המשיח).

וַיִּדְעֶתְם – רביעי, ע"פ **משך חכמה** פירש בלשון ציוני לדעת ארבע ידיעות (א), שתדעו בטח כי **כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם** – (ב) ומזה תדעו כי **וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ** (ג) **וְנָתַתִּי אִתְּךָ לְכֶם מוֹרָשָׁה**. (ד) ולכן בכל אשר תלכו, ולא תנסו את ה' ותלכו אחריו כצאן אחר רועה. וכן אמר **בזהר הקדוש ברעיא מהימנא (דף כה)** "פְקוּדָא דא למינדע". הרי דריש בלשון ציוני, ודו"ק.

אברבנאל ... אבל פ'י הפסוקים האלה לדעתי כן הוא שבעבור שמרע"ה היה מתיאש מהגאולה וכן ישראל כולם וכמו שאמר מאז באתי לדבר בשמך וגו' הודיעו יתברך שהגאולה היתה מחוייבת והכרחית שתהיה וזה מג' סבות **הא' מפתת האל ית' עצמו לפי שלא נגלה לאבות באופן שידעו ויכירו אותו והיה זה לפי שהיתה נבואתם ע"י אמצעי ועם היות הדברים יוצאים מהמקור הראשון יתברך הנה לא היה נודע וניכר אצלם שפע הסבה ... לפי שלא נבאו פנים בפנים כי אם ע"י אמצעים זאת היא הסבה הראשונה. וענינה שהיתה הגאולה הכרחית כדי שישיר' ומשה כל א' במחיצתו ומדרגתו ינבא פנים בפנים באופן שיכירו וידעו כבוד ה' וגדלו מה שלא נודע לאבות עד הנה לפי שלא היתה נבואתם פנים בפנים.
וזכר הסבה הב' באמרו **וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען** רוצה לומר וגם יש סבה אחרת מחייבת הגאולה והיא מה שנשבעתי וכו' ברית לאבות על ירושת הארץ ... והיה אם כן הקב"ה מחוייב להוציא את בניהם ממצרים כדי להורישם את הארץ לקיים שבועתו.**

וזכר הסבה הג' באמרו **וגם אני שמעתי וגו' רוצה לומר גם יש סבה ג' מחייבת הגאולה והיא שאני שופט כל הארץ ושמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם וראוי לעשות משפט וצדקה יאמר על זאת הסבה ואזכור את בריתי ואין פירושו הברית שכרת לאבות על ירושת הארץ כי זה כבר זכרו אבל הוא הברית שכרת עמו בין הבתרים ששם נדר על זה כמו שאמר **וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי****

ואחרי שזכר ג' הסבות האלה הוליד מהן מה שרצה והתחיל מהאחרונה דסמך ליה לפי שהיא הראשונה שתתקיים בזמן והוא אמרו **לכן אמור לבני ישראל אני ה' סבת הסבות כלן ובב'ת (ובלתי בעל תכלית) היכולת והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרי' והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בורוע נטויה ובשפטים גדולים** כלומר שמפני ששמע נאקתם וצעקתם יושיעם ויוציאם מגלותם. ... והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים שהם המסים. והב' העבודות פרך ... וכנגד זה אמר **והצלתי אתכם מעבודתם**. והג' היה הריגת בניהם שהיו משליכים אותם ליאור שהיא הקשה שבכולם ועז"א **וגאלתי אתכם בורוע נטויה ובשפטים גדולים** רומז למכת בכורות ולקריעת ים סוף שהיו במשפט ע"ז

וַיִּדְעֶתְם – רביעי, **אברבנאל** כי הנה ירושת הארץ לא הבטיחם (לאבות) עליה בחייהם כי אם שדור רביעי ישובו הנה וכן **וַיִּדְעֶתְם** – רביעי, אפשר שבכך מסיים ארבע לשונות של גאולה האמורים בגלות מצרים **והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי** ומכאן ידיעת ההלכה של ארבע כוסות בסדר פסח להודיה לקב"ה על הגאולה, וארבעה הצריכים להביא קרבן תודה וקרבה בפסח הוא תודה מיוחדת.

פסוק ז' הוא מקבוצת הפסוקים בתורה בהן מופיע שרש "לקח" או שרש "קדש" וגם הצירוף "אני ה' א-לקיכם". כאשר שרש זה מופיע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שניו משמעות, רבוי מתפאט; מרכא טפאא – יתור לרבות, ככל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה הילה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש – 5; יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מדות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

אזי התיבות "אני ה'" הן בטעם מחבר עוצר ותיבת "א-לקיכם" אינה בחיבור לתיבת ה'."

לשון וְלִקְחֹתִי כִּמוֹ כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה (דב' ל"ב, כ"ג) כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעֻלָּהּ (דב' ל"ב, כ"ד) כִּי-יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה (דב' ל"ב, כ"ה) היינו ולקחתי לשון ליקוחים, קידושי עם ישראל לה' ואז כִּי אֲנִי הוּא - מונח מהפך פשטא, שני טעמים מחברים המקדימים לטעם עוצר. מרמז על כעין שני חיבורים, שתי בחינות של חיבה וקירוב בין הקב"ה וכנסת ישראל וכן התעלות הבריאה למצבה שקודם לחטא אדם הראשון, כמו שאכן קרה במתן תורה.

כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם – מונח מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקף-קטן, מונח מרמז על יותר מסדרה אחת של התבנית שאחריה, מונח ראשון של התבנית מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקף-קטן יוסבר בשלבים: (א) נסביר מלת וטעמי אֱלֹהֵיכֶם – מונח זקף-קטן, כעין ריבה וריבה את הכל, כעין מה שיש לכוון באמירת של א-לקים התקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, עילת העילות וסיבת הסיבות. ופירש ה- **אברבנאל** סבת הסבות כלן ובב"ת (=ובלתי בעל תכלית) **היכולת** (בלתי בעל גבול והגבלה כלשהי). (ב) נחזור אל המלים אֱלֹהֵי שְׁרֵי (שמ' ודא"א, ג') שע"פ **זוהר כרך ב (שמות) וארא (כג,ב)** והמפרשים בשם א-ל-שדי הבורא משדד - מנצח מערכות הטבע כרצונו (דא"ב, ע' רמב"ו) וזהו ענין ההרכבה עד (כפ"ל הנוסף) שאמרת ליעולמי די (בבלי חגיגה יב,א). שודד - משדד – מנצח - משנה הרכבי תכונות הטבע כרצונו, השגחה הנדמית כבדרך טבעי. (ג) עתה יובן כי מובן אחד של טעמי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם – מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקף-קטן, ידרש שהבורא מהפך את פשט הרכב ומערכות הטבע וכל הכוחות כולם כרצונו. בכוחות יש לכלול גם השרים הממונים על הכוחות.

מונח ראשון של תבנית טעמי הקרא אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם – מהפך פשטא ובמלה אחת מונח זקף-קטן, ידרש שלמען הגאולה ממצרים ומתן תורה הקב"ה ישנה מדרך הקבועה לעשות באמצעות שליח (אמצעי) ויעשה זאת בכבודו ובעצמו. נשים לב כי המלים כִּי אֲנִי בצרופן הן מלת אנכי הוּא אֱלֹהֵיכֶם של הדיבר הראשון מעשרת הדברות ושם בקריאה בטעם עליון אנכי – פשטא ה' – מונח א-לקיכם - זקף-קטן. וידעוּתם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם - אברבנאל רוצה לומר אחרי צאתכם ממצרים תבואו להר סיני ותקבלו את התורה פנים בפנים ואז תכירו ותדעו את השם הנכבד כי תנבאו ממנו בלי אמצעי כמו שיתב' מה שלא זכו אליו האבות וזהו וידעוּתם כִּי אֲנִי הוּא ואמר **המוציא אתכם וגו'** לפי שצאתם ממצרים ונתנית התורה שניהם היו בלי אמצעי. **המוציא אתכם** – מונח זקף-קטן, בתפקיד שתיים ע"פ אברבנאל וגו' לפי שצאתם ממצרים ונתנית התורה שניהם היו בלי אמצעי.

שמות וארא ו,ח:

והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה':
והבאתי אתכם אל-הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה - שלושה זקף בין שני קיסרים, ע"פ אברבנאל עוצמת ההבטחה לאבות מורשת הארץ לבני ישראל כלומר לא בדרך גרות כמו לאבות עצמם אלא בדרך ירושה וממשלה החלטית

משך חכמה (ז - ח) ... הכבדת העול במצרים (טט) וכן בגלויות) באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדורו - וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וכו'.

וְנָתַתִּי אֶתְּךָ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי ה' – קדמא מרכא תביר טפאא סלוק, לא לכולם מורשה (א) לא כולם יצאו ממצרים (ב) כי רוב יוצאי מצרים בני 20 עד 60 מתו במדבר,

משך חכמה (ז - ח) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וכו' **והבאתי אתכם אל-הארץ**. ר' סימאי אומר (בבלי סנהדרין קיא, א): נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, וכן לימות המשיח, שנאמר "וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה ממצרים"). כוונת המאמר הזה המופלג הוא, כי כל האותות והמופתים ושפטים גדולים אשר עשה למצרים בעשר מכות ובקריעת ים סוף, שוה בשביל שיבואו שניים מס' ריבוא אל המטרה האלקית. וכמו שכל זה שעשה במדבר, הכל היה לתועלת אשר שני אנשים יישארו מ- ס' ריבוא, כן לא ימנע מהשי"ת לשדד הטבע ולהראות זרועו והשגחתו על בניו בפרט לכל באי עולם, אף כי אינם ראויים אל הדביקות לאלקות והמטרה התכליתית רק שניים מס' ריבוא. ומאות אלפים שונאי השם יאבדון עבור תועלות פרטים מצויינים מאמינים בהשגחתו. ולזה אמר רבא 'וכן לימות המשיח'.
 וכן הוא אומר "ככל אשר עשה לכם ה' אלוקיכם במצרים לעיניך", כי הנפלאות עשה לכולם, ולהביט וליקח מזה מוסר צדק ואמונה טהורה, זה רק ליחידים מהכלל. לכן לא ירפה ידי המאמין בראותו כי אין מי שראוי אל המטרה האלקית רק יחיד סגולה, כי משביב אש, בהריחו ברוח סוער, יאיר כל העולם, כן ההשגחה האלקית, בהדבקה ביחדי סגולה אשר יריחו רוח משפט וצדק, תהיה לאור עולם ולאש לטהר ולהבתי - ה. ולכן נסמך אל מה שהביאו קודם 'אחד ממשפחה מזכה כל המשפחה' וכו' יעויין שם ודו"ק כי זה מושכל:

(ז,ו) (ולקחתי אתכם לי) לעם והייתי לכם לאלהים. וידעוּתם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: (ו,ח) והבאתי אתכם אל-הארץ (אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב). הענין על פי דברי הנביא (ירמיה ב, ב): "זכרתי (לך חסד נעריך) אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר וכו'". כי זה באמת ענין נורא אשר עם גדול כמוהו הלכו כבטחונם במדבר ציה, ולא שאלו באיזה דרך תולכנו. ולכן אמר כי באמת בשכר זה תבואו אל הארץ [וכנזכר זה הרבה בספרין]. וזה שאמר, כי באמת כעת נראה לכם כי הסיבותי לכם רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם תבן. ובכל זאת תראון כי זה עוצם הטובה ותכלית הדורו - וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וכו'.

וידעוּתם – רביע, ע"פ **משך חכמה** פירש בלשון ציוני לדעת ארבע ידיעות (א), שתדעו בטח כי **כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם המוציא אתכם** – (ב) ומזה תדעו כי **והבאתי אתכם אל-הארץ (ג) ונתתי אתה לכם מורשה**. (ד) ולכן בכל אשר תלכו, ולא תנסו את ה' ותלכו אחריו כצאן אחר רועה. וכן אמר **זוהר הקדוש ברעיא מהימנא (דף כה) "פקודא דא למינדע"**. הרי דריש בלשון ציוני, ודו"ק.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרדף, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלים והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, ושלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ו,ד:

וְגַם הַקְּמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּם לְתֵת לָהֶם אֶת-אֲרֶץ כְּנָעַן
אֶת אֲרֶץ מִגְרֵיהֶם אֲשֶׁר-גָּרּוּ בָּהּ:

וְגַם הַקְּמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי – קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב המלמד על חבירו שלפניו, **תורה שלמה [כט] שנסה אותם** (שלושה האבות

המוזכרים בפסוק ג) במה שאמר להם שיתן להם את ארץ כנען ולא הרהרו אחריו (שמו"ר **כתב יד**) ובהערה כתב שבנדפס "שנתנה להם". ויש לטט להעיר כי טעם וְגַם – קדמא באחד מתפקידי מרמז על זמן המוקדם ממקום הכתוב, ולכן יתפרש כי ארץ כנען כבר נתנה לאבות אלא גלו מפני גזרת בין הבתרים. אברהם אבינו זכה בארץ מכה נצחונו על ארבעה המלכים שכבשו הארץ מיושביה ובכך הכשירוה בדרך הטבע לזכותו בה. יצחק לא עזב הארץ, יעקב חזר לארץ ובמלחמה של שכם והערים שסביבותיהם כבשו את ההר ואפשר שלכן האחים חלקו על יוסף באומרים שהארץ כבר נתנה להם.

ובפירושו **רבי מנחם המאירי על תהלים קה, י - יא אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: (בר' תולדת כח,ד)**. הנה **שברית** ירושת הארץ היא לאברהם, וממנו ליצחק, וממנו ליעקב. ואמר "לעולם" (לעיל, ח) וברית **עולם** ו"אלף דור" (לעיל, ח) - כי אע"פ שיגלו ממנה לחטאם, קרקע אינה נגזלת,

הקמתי את-בריתי – מהפך פשטא, בתפקיד מוציא מפשטו של כתוב, ומקים ברית עם שניים כמרומו בטעם זקף-קטן של **אִתָּם**, מקים ברית עם הבנים, ועם נשמת האבות.

בראשית תולדת כח,ד:

וַיִּתֵּן-לֹדֶה אֶת-בְּרִית אֲבְרָהָם לֹדֶה וְלִזְרַעֲךָ אֶתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת-אֲרֶץ מִגְרֵיךָ אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:
תְּהִלִּים קה, [ו] וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עֹלָם: [יא] לְאָמֵר לֹדֶה אֶתְּךָ אֶת-אֲרֶץ-כְּנָעַן כָּל נַחֲלָתְכֶם: [יב] בְּהִיּוֹתָם מִתִּי מִסָּפֵר כְּמַעֲט וְנָגְרִים בָּהּ:

רבי מנחם המאירי והעמיד השבועה **ליעקב לחק** - רוצה לומר: לקיום. ולישראל **ברית עולם** - כפל ענין; והוא שנאמר בכרכת יצחק ליעקב: **וַיִּתֵּן-לֹדֶה אֶת-בְּרִית אֲבְרָהָם לֹדֶה וְלִזְרַעֲךָ אֶתְּךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת-אֲרֶץ מִגְרֵיךָ אֲשֶׁר-נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:**

(**בר' תולדת כח,ד**). הנה **שברית** ירושת הארץ היא לאברהם, וממנו ליצחק, וממנו ליעקב. ואמר "לעולם" (לעיל, ח) וברית **עולם** ו"אלף דור" (לעיל, ח) - כי אע"פ שיגלו ממנה לחטאם, קרקע אינה נגזלת, ועוד ישובו אליה. (יא) וזכר פרט הברית שהיה בענין הארץ, והוא אמרו: **לְאָמֵר: לֹדֶה אֶתְּךָ אֶת-אֲרֶץ כְּנָעַן** - כלומר: לכל אחד מן האבות; וחבל **נחלתכם** - כנגד כלם. וקראה 'נחלתם', כי הנבואה יעדתה להם כירושה גמורה, כמו שנאמר לאברהם "ויירש זרעך" (בר' כב,ז), וליעקב - "לרשתך את ארץ מגוריך" (בר' כח,ד); וכן לכלם: "ונתתי אותה לכם מורשה" (שמו"ו, ח). (יב) ואמר אחר כן: **בְּהִיּוֹתָם (בנוסחתי: בהיותם) מתי מספר** - רוצה לומר: בזמן האבות. **כמעט וגרים בה** - כלומר: אע"פ שהיו מעטים, ושהגוים אשר ביניהם היו יודעים שכלכם לירש את הארץ, היו גרים בה ואינם מתיראים.

שמות וארא ו,ה – ו: [ה] וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת-נְאֻקַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָרִים אִתָּם וְאָזְכַּר אֶת-בְּרִיתִי:

[ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'

וְהוֹצֵאתִי אִתְּכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אִתְּכֶם מֵעַבְדֵיכֶם

וְנָאֲלַתִּי אִתְּכֶם בְּזִרְעוֹת נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים נְדָלִים:

[ה] וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי - מונח פסק רביע ... וְאָזְכַּר אֶת-בְּרִיתִי - טפחא סלוק

[ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול

רש"י ה' **וגם אני (שמעתי)** כמו שהצבתי והעמדתי הברית (**עיקר שפת"ח ז')** יש עלי לקיים.

רש"י [ו] לָכֵן. ע"פ אותה השבועה: **אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** הנאמן לקיים.

עיקר שפת"ח ז' והפירושו של הפרשה זו (טט - מתחילת וארא עד כאן) **וידבר א-לקים משפטים. ויאמר אליו על שאמר משה למה זה**

שלחתי אמר לו הקב"ה **אני ה'** שנאמן לקיים הבטחתי. ואל תאמר כיון שלא הבטחתי (טט - לאבות) בשם ה' כי אם **בא-ל ש-די**

(**וארא ו,ג**) איני מוכרח לקיים. אבל (**וארא ו,ד**) **וגם הקמתי את-בריתי** וכו', לכן וגם אני צריך לקיימו הלכך שמעתי וכו'.

טט – [ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד של גורע מהענין על הענין ושל מוסף

מהענין על הענין. גורע מן הדין ומוסיף על הרחמים. רעיון זה חוזר פעמים אחדות בספור יציאת מצרים, ואח"כ במדבר, כגון (**שמות כי תשא**

ז,טז) **וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פְּנֵי נְיֹקְרָא** – קדמא מרכא פסק זרקא סגול ע"פ **תיב"ע** הקב"ה עובר מכסא דין לכסא רחמים.

• **לָכֵן** - גרשיים, טעם **לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל** – זרקא בתפקיד גורע מהענין על הענין דומה בתפקיד זה לתביר. גרשיים ... תביר כעין יצא

להקל ולהחמיר. למי שיתעורר ממכות מצרים **אָמַר** - מרכא = מאריך אף וגואל למי שלא יתעורר לא יאריך אף ולא יגאל. לפי

המקורות בתורה שלמה בני ישראל לא היו ראויין להיגאל אלא להיהרג. ויש לומר שלא כולם לא שמרו ברית ולא כולם ע"ז. הקב"ה

הביא עצמו בשבועה נוספת על שבועתו לאבות נגד מידת הדין ומן הסתם זה בזכות האבות ובזכות אלו מבני ישראל ששמרו ברית ולא

ע"ז ומחמיר על עצמו כדי להקל על בני-ישראל הזכאים ובזכותם להוסיף עליהם גם את החייבים.

• **לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** - זרקא מונח סגול, מוסף מהענין על הענין, מוסף על הבטחה לאבות **בא-ל ש-די** הבטחה ב- **אֲנִי ה'** - מהמהוה

הנעלה מן הספירות המבוטאות בשמות הקב"ה, הנאמן לקיים הבטחתי, המגביר רחמים ומוסיף על בני ישראל הזכאים את החייבים

לגאלם כהבטחתו לאבות. בעזרת הרב אי"מ אייזן ה"ו **אֲנִי ה'** - אני אותיות אי"ן, כתר דמלכות דא"ק המהוה את ארבע העולמות.

• ועוד אפשר לומר כי **לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'** - גרשיים מרכא זרקא מונח סגול, כי הקב"ה משיב על כל אחד מישראל

למסירות נפש כי בני ישראל היו במצרים ללא מצוות שיתנו להם זכות לגאולה כפסוק "ואת עירום ועריה". מסירות נפשם התבטאה

בתשובה אל ה' בימי מכות מצרים, בקשירת השה או הטלה, עבודה זרה של מצרים, למיתתם לשחיטתו בערב פסח ואכילתו בליל

פסח; במילה בליל פסח. כל אחד מישראל משלים את כנסת ישראל שיש לה שלמות של שש מאות אלף נשמות, ובוה תלויה התעלות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק ו – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש"ט – 5: יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

העולמות מהמדרגה שירדו אליה מחטאי האדם, דבר המרומז ב-אני ה' – מונח סגול, מונח טעם מחבר, סגול טעם עוצר, ההתעלות הסגולית של העולמות תלויה במסירות הנפש של כל אחד מישראל. בתוך התעלות זאת נמצא גם כעין גאולת כסא הכבוד (כבוד ה') מהגלות, כמרומז בשני הלשון הבא:

- **והוצאתי אתכם** – מונח רביעי, מרמז ללפחות ארבעה ענינים אשר אפשר שמרמז לחמישה לשונות של גאולה כאשר הלשון החמישי הוא ללא הכרעה – תיק"ו. בכל אופן נאמר כאן **והוצאתי אתכם** והמדרש ובהקפות סוכות נאמר ונקוב **והוצאתי אתכם** הוצאת-גאולת עם ישראל ממצרים היא גם הוצאת-גאולת השכינה הקדושה מגלותה. אפשר כי בדרשה תבנית הטעמים מונח רביעי של **והוצאתי אתכם** מרומז ענין של יציאת כסא הכבוד כביכול מגלות.

תורה שלמה [לה] [ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' ר' יודן אומר כדאי היו ישראל (ראויין) לישטף במצרים שהפרו ברית מילה ועבדו ע"ז. אלמלא שהביא הקב"ה עצמו בשבועה שני' לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' ואין לָכֵן אלא שבועה שנא' (שם"א ג'ד) ולכן נשבעתי לבית עלי (מדרש הגדול, מכילתא דרשב"י, שמ"ר פ"ו-ה). תורה שלמה [לו] אֲנִי ה' אני יודע שסופן למרוד בי ולהכעיס לפני ואע"פ כן הריני גואלן למען שמי וכן הוא אומר (שם"ב כה) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים: ס
בהערות משה היה ירא שמא מדה"ד תעכב גאולתם ... ובויק"ר פכ"ג-ב: אומר רבי שמואל בר נחמני אלולי שאסר הקב"ה עצמו בשבועה לא נגאלו ישראל לעולם, הה"ד [ו] לָכֵן אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' (מדרש הגדול, מכילתא דרשב"י).

שמות וארא ו,ז: וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים

וַיֵּדַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִצְרַיִם:

תבנית הטעמים בקרא **כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם** – מונח מהפך פשטא מונח זקף-קטן במלה אחת, מונח מרמז על כעין מספר פעמים תבנית מהפך פשטא מונח זקף-קטן במלה אחת, **תבנית** **אֱלֹהֵיכֶם** מונח זקף-קטן במלה אחת בתפקיד כעין ריבה וריבה את הכל, נאמר במועט וחל בכל, **תבנית** **אֱלֹהֵיכֶם** – זקף-קטן ... **אתכם** – זקף-קטן, פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים דבר החוזר וקורה, הוצאת מצרים היא דוגמא לכל יציאת גלות לקיחה בחזקה, אף ליציאה מגלות אדום הארוכה והקשה כפי' **בעה"ט ולקחתי** כנגד אדום וע"כ כתיב ביה **ולקחתי** כאדם הלוקח בחזקה שהוא הקשה מכולם.

כל התבניות ביחד כמרמזות כי כל הגלויות הן בהנחיה א-לקית נעלה המתבטאה במלת **אֲנִי** – כעין עצמותו ומהותו של הקב"ה הנעלה מן המדות המבוטאות בשמות הקב"ה **ה' אֱלֹהֵיכֶם** והנחיה נעלה זאת מהפך המדות והטבע וכן מגביר הרחמים של **ה' אֱלֹהֵיכֶם** – המבטא רחמים מצד עצמם ורחמים מצד הגבורה, כדי להביא את ישראל והעולם לגאולתו.
תיאור סבילות מצרים – מרכא סלוק, המלמד על רבוי סבילות מצרים מאפיין את מצב **מִתְחַת** – וטעם טפאא בתפקיד התפשטות תיאור הסבילות אלפניו ללמד על הקושי המיוחד בכל גלות, המעורר בחינת רחמים שבגבורה בהתאמה, עד שכל בחינת גבורה נהפכת לתגבורת ברחמים, ולכן להלכה כדי שכל אחד מישראל יזכור מגאולת מצרים את **וַיֵּדַעְתֶּם** – רביעי, שבכל אחת בארבע הגלויות, עומדת ההבטחה לגאולה בארבעה לשונות הגאולה מתבטאים בגימטריה הבאה וההלכה הבאה ע"פ **בעה"ט - והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי** (= 2063) בגימ' זה עני בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות (2061). להזכיר מלוא כוס הסבל ומלוא כוס הגאולה.

שמות וארא ו,טז יח כ:

[טז] וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-לֵוִי לְתַלְדֹתָם: גֵרְשׁוֹן וְקַהֲתָן וּמֵרָרִי וְשֵׁנִי חֲנִי לֹוִי שִׁבְעָה וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: – שבע דרגא
[יח] וּבְנֵי קַהֲתָן עֲמֶרְם וַיְצַהֵר וַחֲבֵרָוֹן וְעִזִּיאֵל וְשֵׁנִי חֲנִי קַהֲתָן שְׁלֹשׁ וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: – שלש דרגא
[כ] וַיִּקַּח עֲמֶרְם אֶת-יֹכְבֵד וַדָּתוֹ לֹו לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֹו אֶת-אַהֲרֹן וְאֶת-מֹשֶׁה וְשֵׁנִי חֲנִי עֲמֶרְם שִׁבְעָה וְשָׁלְשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה: – שבע דרגא

טט - אפשר שהדרגא מרמז לשרשרת הקבלה מיוסף עד עמרם שהגואל יזדהה במלים **פקד יפקד . פקד פקדתי אתכם . הרמב"ן שמות ג טז בשם שמות רבא** משה רבנו נעקר מבית עמרם בגיל שנים עשרה ולא קבל המסורת שעברה מיוסף ללוי לקחת לעמרם.
טט - כנראה שיוסף העביר לשאר שבטי י-ה ולוי האריך ימים מכולם והעביר לקחת שהעביר לעמרם.

שרשרת הקבלה מיוסף עד עמרם שהגואל יזדהה במלים **פקד יפקד .**

בראשית ויחי נכד: וַיֵּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנִכִי מֵת

וְאֵלֹהִים פָּקַד יַפְקֹד אֶתְכֶם וְהִעֲלָה אֶתְכֶם מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַעֲקֹב:

בראשית ויחי נכה: וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקַד יַפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלָתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה:

שמות ג,טז: לָךְ וְאֶסְפְּתָה אֶת-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וַיִּצְחָק וַיַּעֲקֹב לֵאמֹר

פָּקַד פְּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת-הַעֲשׂוֹי לְכֶם בְּמִצְרָיִם:

שמות בשלח ג,יט: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ

כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁבִיעַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקַד יַפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:

1. **בראשית ויחי נכד: פָּקַד יַפְקֹד דְּרַגָּא מוֹנַח הַדְּרָגָא כְּקִישׁוֹר יוֹצֵאת מִיוֹסֵף עִם הַזִּיהוּי לְדַבְרֵי הַגּוֹאֵל פְּקַד יַפְקֹד**

2. **בראשית ויחי נכה: פָּקַד יַפְקֹד...וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה: פְּקַד יַפְקֹד עִם הַקִּישׁוֹר וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִכָּאן טַפְחָא סְלֹק, תִּיבַת "את" ותבנית הטעמים מרבה את עצמות שאר שבטי י-ה.**

1 **שמות בשלח ג,טז: פָּקַד פְּקַדְתִּי אֶתְכֶם** מהפך פשטא זקף-קטן, דברי ה' למשה הגואל הקישור **פקד פקדתי** אחד כפשוטו שיאמר, אחד שלא כפשוטו כי משה ערל השפתיים לא יכל לאמר זאת מעצמו

3 **שמות בא ג,יט: וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם:** דרגא תביר טפחא סלוק, המילה "והעליתם" וטעמה דרגא כקישור **לפקד**

(דרגא) **יפקד** של יוסף ולהעלאת עצמותיו עם עצמות שאר שבטי י-ה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
תמצית השערות: אהרן = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמז = מאריך; רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק; ממשע, לא ממש; טפסא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפסא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר טפסא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; תביר מרכא טפסא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק ו – סדר שחלק, השלם וחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – היקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות וארא ו,ב

שמות וארא ז

[יט] וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אֲמַר אֶל-אַהֲרֹן קַח מַטְּיָן וְנִטְהַרְךָ עַל-מִימֵי מִצְרַיִם עַל-נְהַרְתָּם עַל-יְאֹרֵיהֶם וְעַל-אֲנִמְיהֶם וְעַל-כָּל-מִקְנֵה מִימְיָהֶם וְיִהְיוּ-הֵם וְיִהְיֶה רַם כָּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבְעֵצִים וּבְאֲבָבִים:

תבנית הטעמים החל מ- וַיֹּאמֶר ה' – קדמא ואולא מרמז על דרשה בדרך של מלמד ולמד כגון בדרך של כלל ופרט, רבוי ומיעוט, בנין אב, היקש.

בדרך של מלמד ולמד (א) אפשר שבא ללמד ממכה ראשונה למכות אחרות שבכל מכה הייתה נטיית יד או מטה לארבע רוחות השמים המרוזם בטעם רביעי במלים אֶל-מֹשֶׁה כדי שהמכה תקיף את כל ארץ מצרים. [רבינו] בחיי שמות ז,כב ... כי משה התרה לפרעה במכת היאור ואמר לאהרן לנטות ידו על מימי מצרים וכן עשה אהרן, נטה ידו על מימי מצרים כמו שאמר הש"י למשה, וזהו שכתוב: "ויהם במטה", שהרים אהרן את ידו במטה ונטה ידו לדי רוחות העולם על מימי מצרים.

בדרך של מלמד ולמד (ב) אפשר שבא ללמד על מספר ימי ההתראה לכל מכה ומספר ימי המכה, שזה עשוי להיות אחד מתפקידי סדרת הטעמים מונח מונח תרסא בכתוב קַח מַטְּיָן וְנִטְהַרְךָ .

שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב (שמ' וירא ז,כה) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת-הָ אֶת-הַיָּאָר: פ, רבי יהודה ורבי נחמיה אחד מהם אומר כ"ד ימים היה מתרה בהם עד שלא בא המכה ושבעה ימים המכה משמשת בהם, ואחד מהם אומר ז' ימים מתרה בהם וכ"ד ימים הייתה המכה משמשת בהם, על דעתיה דהאיך דאמר כ"ד ימים היה מתרה בהם (שמ' וירא ז,כה) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים להכאה, ועל דעתיה דמ"ד ז' ימים היה מתרה בהם (שמ' וירא ז,כה) וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵי הַכּוֹת וגו' שהיה מתרה בהן על מכה אחרת.

המספר שבע נמצא כתוב, מנין המספר 24?

וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים – טפסא מונח אתנה, כתבנית (שמ' יתרו כב) אֲנִכְלֵהְךָ אֶלְהֵיךָ בטעם תחתון (פתיחת עשרת הדברות) וכתבנית (בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים עשוי לרמז למדרשים הקושרים בין עשרה מאמרות של מעשי בראשית ובין יציאת מצרים ובין עשרת הדברות. כגון הנידון ע"י שם משמואל שמות פרשת בשלח וישב הים לפנות בוקר לאיתנו. ובמדרש (רבה) (פ' כ"א) תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיקרע לפני בני ישראל. ... במד"ר (בראשית פ' ה') חושב הרבה תנאים שהתנה עם מעשי בראשית שלא יעמדו נגד רצון הצדיקים

(אוצר החכמה) **חידושי הר"ם עה"ת, הרב אלטר י"מ, וארא ...** (ע"י פסק"ר כא יט,כ), כי על ידי העשרה מאמרות ניכר כוח השי"ת בחבריה ובטבע העולם ועל ידי המכות (שפטים גדולים בגלות מצרים) המראים שהשי"ת משנה את הטבע כרצונו, נעשה דרך להתגלות האלקית על הר סיני שנעשה על ידי עשרת הדברות, וזהו (שמ' וארא ז, ו- ז) **וּבְשִׁפְטֵים גְּדֹלִים: וְלִמְחֵמֵי אֲתָכֶם לֵי לְעַם וגו'**

בדרך של מלמד ולמד (ג) אפשר שבא ללמד וכן היקש ממכות מצרים למכות בעתיד בממלכות שפגעו בעם ישראל **שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יב יג** אמר ר' אלעזר בן פדת כשם שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים, כך הוא עתיד להביא על צור שנאמר (ישעיה כגה) **כְּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם יִחְלוּ כְּשָׁמַע צֹר:** א"ר אלעזר כל צור שבמקרא חסר **במלכות הרשעה** הכתוב מדבר, וכל צור מלא בצור המדינה הכתוב מדבר, (טט – כאן מלמד ההיקש) **מַצְרַיִם לְקוֹ בְדָם אִף כֹּאן (ישעיה ז,ד) וְנִהְפְּכוּ נְהַלְיָה לְזִפְתָּה, (ישעיה ז,ד) לְיִלְהָ וְיִוְמֵם לֹא תִכְבֶּה לְפִי שְׁבַטְלָה לְפִי יִשְׂרָאֵל מִן הַתּוֹרָה שְׁכָתוּב בּוֹ (הושע א,ח) וְהִגִּית בּוֹ יוֹמֵם וְלַיְלָה, לְפִיכֶן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא פּוֹרַע מִמֶּנָּה בְּאֵשׁ שְׁלֹא תִכְבֶּה לְעוֹלָם בְּיוֹם וּבְלַיְלָה, וּלְפִי שְׁשֵׁרְפָה בֵּיתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְפִיכֶן יַעֲלֶה עֲשֵׁנָה, וְכֵה"א (ישעיה סו,ו) קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר קוֹל מְהִיכֵל קוֹל ה' מְשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְאֲבִיו, בְּשִׁבִיל קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר קוֹל מְהִיכֵל כְּד"א (איכה ב,ג) קוֹל נִתְּנוֹ בְּבֵית-ה' כִּינּוֹם מוֹעֵד: ס לְפִיכֶן קוֹל ה' מְשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְאֲבִיו.**

(ישעיה כגה) **כְּאֶשֶׁר-שָׁמַע לְמִצְרַיִם** – טפסא אתנה, כטעמי שמע ישראל, וקרוב לבר' א,א כעין קביעה במעשי בר' על היקש ממצרים לממלכות אחרות, הדרשות הבאות כולן בסימן היפוך, האומות ביטלו ישראל מן התורה, היינו היפכו ממטרת ישראל להקים עולם במלכות ש-די ע"י (הושע א,ח) וְהִגִּית בּוֹ יוֹמֵם וְלַיְלָה – מהפך פשטא זקא-קטן, לקיים דברי הנביא (צפניה ג,ט) כִּי-אֶזְרָא אֶהְפֵּךְ אֶל-עַמִּים שְׁפָה בְּרִנְיָה לְקָרָא כָּלֵם כְּשֶׁם ה' לְעִבְדוֹ שְׁכֵם אֶחָד: לכן עתיד להיפך עליהם עולמם: (ישעיה ז,ד) וְנִהְפְּכוּ נְהַלְיָה לְזִפְתָּה – מהפך פשטא זקא-קטן, (ישעיה ז,ד) לְיִלְהָ וְיִוְמֵם לֹא תִכְבֶּה – מהפך פשטא זקא-קטן, (ישעיה סו,ו) קוֹל שְׂאוֹן מְעִיר – מהפך פשטא זקא-קטן,

על מימי מצרים – קדמא ואולא, להלן לימודים אחדים בתבנית זאת

תבנית הטעמים החל מ- **על מימי מצרים** – קדמא ואולא מרמז לדרשה אפשרית בדרך של כלל ופרט ואכן זאת הדרשה ב-**שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט יא ...** א"ר יוסי בר אבין כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, **על מימי מצרים**, הרי זה כלל (כלל קדמא), **על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם** פרט, **ועל כל מקנה מימיהם** הרי כלל אחר (כלל בתראה), מה אתה מרבה? לפי דרך הלמוד של כלל ופרט וכלל) כל הדומין להן (כל כינוס מים כולל מים שבכלי המצרים כפי שנלמד מהמשך המדבר על כלי יהודים), (שואל ש"ר) מהו **ובעצים ובאבנים**, רז"ל אומרים אף עבודת כוכבים שלהם לקה בדם שנא' (ירמיה ב) אומרים לעץ אבי אתה, ד"א **ובעצים ובאבנים** שהיו המים ששותין עם יהודי בכלי אחד (של יהודי) או בכלי עץ או בכלי אבן נהפכין בפיו לדם, וי"א אף בימסאות ובתי כסאות שלהם לקו בדם וכשהיה אחד מהם הולך ויושב ע"ג המטה או ע"ג האבן או ע"ג סלע היו מפסידין את בגדיהם בדם, וכה"א ויהי הדם בכל ארץ מצרים. בדרך הלמוד של כלל ופרט וכלל מתמעטים לפחות שני פרטים, ואין המדרש מלמדנו מהם.

ע"פ **תורה שלמה [פג] על מימי מצרים על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם ועל כל מקנה מימיהם** – כעין כלל ופרט וכלל או רבוי מיעוט רבוי, הכלל הראשון **על מימי מצרים** מוטעם קדמא ואולא, הפרטים **על נהרתם ועל יאריהם ועל אנמיהם**, כלל בתראה **ועל כל מקנה מימיהם**, לפי כלל ופרט וכלל, הכלל בתראה מרבה (ע"פ תרגום אונקלוס למלים עצים ואבנים) כלי עצים וכלי אבנים. **ויהיה רם ככל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים**: לפי רבוי מיעוט רבוי יש ללמוד באופן המרוחק ביותר ממי היאור, שנשארו מים במצרים למצרים, שלא היו לדם ואלו מים שחפרו המצרים שמקורם לא היה ביאור

שמות וארא ז,כד: וַיִּחַפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֹת הַיָּאָר מִיּוֹם לְשִׁתּוֹת כִּי לֹא יָכְלוּ לְשִׁתּוֹת מִמֵּי הַיָּאָר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות; רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור
לרבות, ככל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק – סודר שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביעי – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין י"ג מידות דר' ישעמאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

אור החיים שמות ז, כב ויעשו כן חרטומי וגו'. לפי דבריהם ז"ל (שמו"ר פ"ט) שהיו כל מימות מצרים לדם. אם כן מנין מצאו מים להפכו לדם ואולי כי לא נהפכו אלא מים המגולים אבל מים שלא נראו בעולם שהם תחת לארץ לא נהפכו כאומרו **וַיַּחְפְּרוּ כָל-מִצְרַיִם סְבִיבֹת וגו'.** שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט, יא ... א"ל רבי יהודה ומה אני מקיים ויחפרו כל מצרים סביבות היאור, א"ל לפי שהיו המצריים אומרים כל המים שהיו רואין משה ואהרן נעשין דם, והיו חופרין להוציא מים לשתות ממה שאין עיניהן רואין, א"ר ברכיה מ"ד ויהפכו כל המים אשר ביאור וגו', או מיעוט רחוק בדרך אחרת שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה ט, י ... וכשהיה לוקח מישראל בדמים היה שותה מים מכאן העשירו ישראל,

(ט; ו) וַיִּטְּהוּ-יָרֵךְ ... עַל-נְהַרְתָּם עַל-יְאֵרֵיהֶם וְעַל-אֲמִיתָהּם – מונח לגרמיה מונח רביעי ו/או (ג, מ) כְּאֲשֶׁרוֹ צָנְהָ ה' – מונח לגרמיה מונח רביעי, מרמזים לנטיית יד כנגד כל הרוחות כפי' רמב"ן (ח, כ-א) וַיִּרְם בַּמַּטֶּה וַיַּךְ אֶת-הַפְּיִם - שהריים המטה ונטה ידו על ארץ מצרים כנגד כל הרוחות, ואחר כך הכה הפי' אֲשֶׁר בְּיָאֵר לְעֵינֵי פְרַעְיֵהוּ, ונהפכו כָּל-הַפְּיִם אֲשֶׁר-בְּיָאֵר לְחֵם לְעֵינָיו, (כא, מ) וַיִּהְיֶה חֵם עוֹד בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם. ורבי אברהם אמר, כי הזכיר מכת היאור, ולא חשש להזכיר נטיית ידו על כל ארץ מצרים.

ע"פ שמות וארא ז, ט, תורה שלמה [פא*] פסיק בפסוק ז, יז מַכְהוּ בַּמַּטֶּה אֲשֶׁר-בְּיָדֵי וּמִשְׁמַעוּ פַעֲמֵי יָד, הנלקחת מצד שמאל של הפסיק לצד ימין של הפסיק, יד משה ויד אהרן המטה את המטה.
ע"פ תורה שלמה [פא] אָמַר אֶל-אֶהֱרֹן – מונח פזר, כעין שני עניני פזר קח מַטֶּן וַיִּטְּהוּ-יָרֵךְ. – מונח מונח תלישא-קטנה, כעין שלושה עניני תלישא-קטנה (= תרסא)

(א) תרסא רמז לימי התראת מכה וימי שימושה, ראה לעיל.
(ב) תלישא עשויה לרמז לחישוב זמני תקופות, פזר ירמז להמנעות משתיית מי נהרות בזמן שחלה התקופה, כי מסוכן כמו מכת דם במצרים (ג) לפי שתרגם אונקלוס עצים ואבנים ככלי עצים וכלי אבנים, ע"פ המדרש הגדול תלישא עשויה לרמז למים שאובים (כעין תלושים) בכלים שבגודל עד 40 סאה מקבלים טומאה לעומת מי נהרות ומאגרים שונים שאינם מקבלים טומאה. פזר ירמז לכשרות וטהרת מקוואות. שו"ת ויען יוסף יורה דעה סימן קכט (בתשובה הקשורה לשו"ע י"ד הלכות גדה (ס"י ק"צ ס"י)) ... יש לסמוך אפוסקים (שמדאורייתא מים) דכולו שאוב במקוה (היינו 40 סאה מים) כשר מן התורה, ואכתי יש להם מן התורה דין מקוה ואין מקבלין טומאה, ואף (אבל) דמדרבנן פסולי' למקוה, י"ל דרבנן לא אמרו דבריהם אלא לדיני מקוואות ולא לדיני קבלת טומאה, דהרי רביעית דמקוה אף באינן שאובים (מדאורייתא מקוה כשר אבל) רבנן פסלוהו לדין מקוה דבעי מ' סאה אף לטבילת כלים, ומ"מ לדין קבלת טומאה נידון כדאורייתא להראב"ד דטהורין מטעם דהוי מקוה.

שמות וארא ו, ז: וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם סְבִלּוֹת מִצְרַיִם:

וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ע"פ רב"ע היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות וע"פ רבינו בחיי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם, ובפועל הקב"ה הקדים את הקץ והוציאנו מן גלות החל הזה **אבן עזרא (ז)** ולקחתי כאשר תקבלו את התורה על הר סיני, וטעם המוציא אתכם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. וזה יתברר לך כפ' כי תשא: **רבינו בחיי** ענין מתן תורה, זהו שכתוב: (שמות ו, ז) "ולקחתי אתכם לי לעם", וזאת הבטחה במתן תורה שכתוב: (דברים כז, ט) "היום הזה נהיית לעם". "והיית לך לאלהים", תקבלו אלהותי, "וידעתם", משם ואילך, "כי אני ה' אלהיכם", שאני העושה עמכם אותות ומופתים מחודשים ביצירה בעבור שאני אלהיכם, "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", כלומר אני הוא המוציא כי לפי מערכת הכוכבים היו ראויים עוד לעמוד שם.

תולדות יצחק המוציא אתכם, כתב רבי אברהם כי היתה במערכת המחברת הגדולה למשרתים העליונים שיעמדו עוד בגלות. (אוצר החכמה) **זהר הסולם הרב אשלג**, ע' יט ק רעיא מהימנא

(נה ט) **וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם וגו'** [ז] פקודא דא קדמא דכל פקודין. ראשיתא קדמא דכל פקודין, למנדע ליה לקב"ה בכללא. ר מאי בכללא. למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא, וברא עלמין כלהו, שמיא וארעא וכל חילקהון. ודא איהו בכללא. וסופא דכלא בפרט, למנדע ליה בפרט. (טט) **וַלְקַחְתִּי** – קדמא בתפקיד מצוה ראשונה לכל המצוות, וכן כעין כלל לדעת את הקב"ה בבחינת כלל. ומהו כלל? טט – **וַיְדַעְתֶּם** – רביע ארבע ידיעות (טט – א) לדעת שיש מושל עליון, (טט – ב) שהוא אדון העולם, (טט – ג) וברא כל העולמות שמים וארץ וכל צבאם (טט – ד) וסוף הכל הוא לדעת אותו בפרט (נו) וכלל ש ופרט איהו רישא וסופא רזא [ח] דכר ונוקבא (שהם זו"ן במידות, זכר הוא כלל וראש, נקבה היא פרט וסוף) ת כחדא ואשתכת, בר נש בהאי עלמא דאתעסק (במצוות עוסק ע"י זה) בכלל ופרט, א בר נש בהאי עלמא איהו (צריך להשתלם ב) כלל ופרט. תקונא דהאי עלמא, איהו כלל ופרט. בג"כ, ראשיתא דכלא, למנדע (טט) **וַיְדַעְתֶּם** – רביע ארבע ידיעות (ב) (טט – א) דאית שליט (טט – ב) ודיין ג על עלמא, (טט) ג) ואיהו רבון כל עלמין. (טט – ד) וברא ליה לבר נש מעפרא ונפח באפני נשמתא דחיי, ודא איהו באורח כלל.

(נז) כד נפקין ישראל ממצרים, לא הו ידעי ליה לקב"ה כיון דאתא משה לגבייהו, פקודא קדמא ד דא אוליף לון, דכתיב, וידעתם כי אני יי' אלהיכם המוציא אתכם וגו'. ואלמלא פקודא דא, לא הו ישראל מהימנין (נאמנים לה' גם אחר) -, בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים. כיון דידעו פקודא דא באורח כלל (אבל אחר ידיעת מצות הכלל של אמונה בה') -, אתעבידו להון (נעשו להם) נסין וגבורין.

וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, כעין לכתחילה ובפועל. לכתחילה ידעתה ה' בדרך כלל ובפועל ידעתה ה' בפרטים.

וַלְקַחְתִּי – קדמא בתפקיד מצוה ראשונה לכל המצוות, וכן כעין כלל לדעת את הקב"ה בבחינת כלל. והוא כלל הצריך לפרט **וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם** שישתדלו לדעת ולקיים כל המצוות

וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם – (א) רביע ... זקא-קטן, כעין סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, (ב) רביע ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, עצמת הידיעה על ההשגחה הפרטית,

ושתי תבניות הטעמים מרמזות על כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** ... כי הכבדת העול במצרים, (טט - ו) וכן בגלויות) באמת כעת נראה לך כי הסיבותי לך רעה, ולהכביד עולם לבל ליתן להם הבן. ובכל זאת תראו כי זה עוצם הטובה ותכלית הדרור - **וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכי'.

וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוּא אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם - (א) זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר החוזר וקורה. כעין הפירוש של **משך חכמה (ז - ח)** **וַלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם** וכי' **וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאָרֶץ**. ר' סימאי אומר (בבלי סנהדרין קיא, א) : נאמר "ולקחתי אתכם לי לעם", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, וכן לימות המשיח,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושע, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.5 שמות ואראו, וב (התשע"ה)

שמות ואראו, וב: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את-ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה':

ונתתי – קדמא, אפשר כי בתפקיד בימי בראשית, נשבע ה' כפי' **רש"י** על **נשאתי את-ידי** – הרימותיה להשבע בכסאי. וכפי' **אשל אברהם** על בכסאי – כלומר במלכותי, שכן כסא ענינו מלכות.

והשבעה היתה לתת את ארץ-ישראל שהיא תחילת הבריאה לעם ישראל הנקרא (**ג' ב,ג**) **ראשית**; ובשביל התורה הנקראת (**מש' ח,כב**) **ראשית** נברא העולם,

וזה שפ' **רש"י** ב-(**בר' א,א**), א-(**ג**) **בראשית ברא אלהים** – אמר רבי יצחק (תנ"ב בראשית יא): לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ"החדש הזה לכם" (שם' יב,ב), שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח ב-**בראשית**? משום (**תה' קיא,ג**) **כח מעשיו הגיד לעיניו לתת להם נחלת גוים**; שאם יאמרו אומות העולם לישראל: לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, אומרים להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו (ראה יר' כז,ה), ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. כפי' **רש"י** (**בר' א,א**) **בראשית ברא אלהים** – אין המקרא הזה אומר אלא דורשני, כמו שדרשוהו רבותינו (ב"ר א, 1); בשביל התורה שנקראת (**מש' ח,כב**) **ראשית דרך** ובשביל ישראל שנקראו (**ג' ב,ג**) **ראשית תבואתה**;

התורה הנקראת (**מש' ח,כב**) **ראשית דרך** (של ה') והיא נקראת גם "מורשה" (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה קהלת יעקב**: שעל כך כתב ה-**רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ג,ה"א** ... כתר תורה – הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל, שנאמר - (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה קהלת יעקב**: – כל מי שירצה יבוא ויטול.

נקשור בין התורה הנקראת (**דב' הברכה לג,ד**) **מורשה** ובין ארץ-ישראל הנקראת (**שם' ואראו, וב**) **מורשה** בפסוקנו, ונאמר שמתן ארץ-ישראל לעם ישראל קשור לקיום התורה ע"י עם ישראל. ואפשר כי תבנית הטעמים של (**שם' ואראו, וב**) **אתה לכם מורשה** – מרכא תביר טפא, שהיא כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא ירושת ארץ-ישראל ואשר שונים בהלכותיהם או ענינם בקשרם לנושא. כאן קיום התורה מעניק הזכות לירושת הארץ, ללא קיום התורה הזכות הזאת נחלשת ועד ר"ל לאיבוד הארץ.

(**מש' ח,כב**) ה' קני ראשית דרך קדם מפעליו מאז:

(**ג' ב,ג**) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה פל-אכליו נאשמו רעה תבא אליהם נאם-ה': פ

שמות ואראו, וב: וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני ישראל מארץ מצרים:

ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי' תלוי בכל אדם ואתייה כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק (**שם' ואראו, וב**) **וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל בני ישראל** על מה ציום על פרש' שילוח עבדי' ואתייה כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב (**יר' לד,ד**) **מקץ שבע שנים תשלחו איש-את-אחיו העברי אשר-ימכר לו ועבדך שש שנים ושלחתו קפשי מעמך ולא-שמעו אבותיכם אלי ולא השו את-אנשים:**

תורה שלמה [עז] פירש בני משה צום שלא ישעבדו איש באחי מבני ישראל, ובזכות זה יהיו נגאלים וכו', לא נענשו ישראל שגלו מן הארץ אלא על פ' שילוח עבדים, ולמה דוקא על שילוח עבדים, לפי שהיא היתה מצוה ראשונה להם במצרים ובשבילה נגאלו.

תורה שלמה – מילואים מברר את הסוגייה הדרש של הירושלמי ר"ה ... לומד מהפסוק ב-(**ירמיה לד,ג**) שהמלים "ביום הוציא" דווקא ולא אחר קבלת התורה, שניתנה להם פרשת עבדים בזמן שהוציא אותם מארץ מצרים. ומפרש את הפסוק **וַיְצַוּם אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל-פְּרַעְה מֶלֶךְ מִצְרַיִם** שגם אל בני ישראל היה הצווי ... לעשירים שבהם שישחררו את עבדיהם מיד. ע"פ כתב יד **ילקוט אלבחיאני**: מה צום לבני ישראל ... שישלחו עבדיהם חפשים, כדי שיצאו חפשים. ומבואר שזה היה צווי גם לשעה ולא רק לדורות. וכן מבואר בכתב-יד **אור האפלה**. ויש להסביר הדבר לפי המבואר ב-**שמ"ר פ"ד-ג**. מובא לקמן פ"ג-ג. לפי שהיו פושעים בישראל שהיה להם פטרונין מן המצריים, והיה להם שם עושר וכבוד ... וודאי שהיו להם גם עבדים תחתיהם. ... ואליהם הוא שצוה לשחרר העבדים מיד. ובספר **משן חכמה** כוון מעצמו לרעיון הנ"ל בפירוש הירושלמי. ... והעיר ממדרש **במדב"ר מובא ב-תו"ש פ"ו אות פג**.

וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מענין משה ואהרן עליהם, מה הם חפשיים לרבות עליהם עוד חפשיים. **וְאֶל-פְּרַעְה** – טפחא כפרעה ללא הגבלת מרכא לפניו, גורם להתפשטות אפיון מפרעה המצוונה לשלח עבדיו מבני ישראל, אל מהות הצווי למשה ואל אהרן, מה משה ואהרן חפשיים אז עליהם לצוות על בני ישראל המשעבדים אחיהם מבני ישראל לשחררם לחפשי וכך להוסיף על משה ואהרן בני החירות את כל בני ישראל המשועבדים לאחיהם ובזכות זאת יוסיפו לכל (יזכו) בני ישראל לחירות.

דרך נוספת להסבר: **וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן** – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף תכונות על התכונות הטובות של משה ואהרן (א) סבלנות יתירה בשביל עם ישראל כפי' **רש"י ויצום אל-בני ישראל** - צוה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם (ראה תנח' ואראו ב). (ב) כבוד למלכות הרשעה **וְאֶל-פְּרַעְה מֶלֶךְ מִצְרַיִם** - צוה עליהם לחלוק לו כבוד בדבריהם; זהו מדרשו (תנח' ואראו ב). ופשוטו: צום על דבר **ישראל** ועל שליחותו אל **פרעה**. [ודבר הצווי מהו? מפורש בפרשה שניה לאחר סדר היחס (ראה פרק ז,א-ה)]

(ג) הוספה של כוחות מיוחדים כדיבור אל פרעה. על הדיבור למלכות ביאר **האדמו"ר ממ"ש ליקוטי שיחות ח"א** ע' 119, בפסוקים (**שמ' ואראו ז**) [א] **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה רְאֵה נִתְּיָד אֱלֹהִים לְפָרְעָה וְאֶהְרֹן אֲחִיו יִהְיֶה נִבְאָה: [ב] אֲתָה תְּדַבֵּר אֶת-פִּלְאֶשֶׁר אֲצַנֵּן וְאֶהְרֹן אֲחִיו יְדַבֵּר אֶל-פְּרַעְה וְשַׁלַּח אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ:**

על הפסוק **רְאֵה נִתְּיָד אֱלֹהִים לְפָרְעָה** מבואר בספרי החסידות, שבשעה שהקליפות בעצם תקפן, אזי אפילו לצדיק אין כח לשברם. ועל דרך מאמר חז"ל (טט - בבלי ברכות ז,ב) "והאמר רבי יצחק: אם ראתי רשע שהשעה משחקת לו אל תתגבר בו". וזוהי כוונת הפסוק **רְאֵה נִתְּיָד אֱלֹהִים לְפָרְעָה** – שבזה נתן הקב"ה למשה כוחות מיוחדים, "ממשלה ברוע בא-ל ממש על פרעה" ועד לרדותו "במכות ויסורי" בדברו אל פרעה בלשון הקודש אף על פי שלא הבין, כדי לרדותו ולשברו ע"י הכח האלקי שבדבורו. ... וזה איפשר לתרגום של אהרן למצרית להיכנס באזני פרעה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
הפצית השערות: אהרן, סלוק – סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; ספאק – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא ספאק – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר ספאק – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר ספאק – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרישה; תביר מרכא ספאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; ספוק – סוף שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית:
(קפא) – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס; ויצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פאז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

שמות וארא ו,כג: וַיִּקַּח אֶהָרֹן אֶת-אֵלִישֶׁבֶת בַּת-עֵמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לִוִּי לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לֵוִי אֶת-נָדָב וְאֶת-אֲבִיהוּא אֶת-אֶלְעָזָר וְאֶת-אִיתָמָר:

וַיִּקַּח אֶהָרֹן - קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד על סדר קדימות בבדיקות לחתן או כלה כהכנה לנישואין, שבשלב מוקדם צריך לבדוק באחי
החתן או הכלה מהאם.

רש"י (ע"פ בבא בתרא קי,א) אַחֹת נַחֲשׁוֹן - מכאן למדנו: הנושא אשה צריך לבדוק באחיה. (ב"ב קי,א) שרוב בני דומים לאחי האם.
אשל אברהם – והענין מבואר כי האחים והאחיות הנולדים מבטן אחד הם קרובים לטבע אחד, והעובר הוא ירך אמו, כי עיקר גופו
של אדם נוצר מאמו, ועל כן על הרוב הוא בטבע אחי האם להרע ולהיטיב (ע"פ מהרש"א)
אֶת-אֵלִישֶׁבֶת בַּת-עֵמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – דרגא תביר מרכא ספאק, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים שהוא כאן בני אם אחת
(נקרא לה סבתא), ושעל כל פרט חלה תכונה אחת שווה וזו דרשת (ב"ב קי,א) שרוב בני (של בת של סבתא) דומים לאחי האם (מסבתא).
בַּת-עֵמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן – תביר מרכא ספאק, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין מסוים ושרק על חלק מהפרטים חלה תכונה
מסוימת ועל אחרים לא חלה כלל. אפשר שזו לשון בבא בתרא רוב בני ולכן על חלק מהבנים לא חל הכלל הזה.

שמות וארא ז,ה: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא בְּנִמְתִּי אֶת-יְרֵי עַל-מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

רמב"ן ל-(ז,ה) וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם אֶת-לֵב פְּרַעֲה - ... והטעם השני, כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן, רק "ויחזק לב פרעה"
(להלן, יג,כב; ש"מ' ח,טו); "ויכבד פרעה את לבו" (ש"מ' ח,כח); והנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו עליו המכות
ונלאה לסבול אותן, רק לבו, והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבו
(ע"פ דב' ב,ל) למען ספר שמו (ע"פ ש"מ' ט,טז), כענין שכתוב "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" וגו' (יח' לח,כג). ...
כי בחמש מכות האחרונות, גם בטביעת הים, נאמר "ויחזק ה'" (ש"מ' יד,ח), כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו" (מש' כא,א).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא בְּנִמְתִּי אֶת-יְרֵי עַל-מִצְרַיִם – פשט הכתוב שהמצריים יכירו שהמכות שהוכו הן מנטיית יד ה' על מצרים,
כנגד דעת מלכיהם וכנהיהם שהציבו במקום שנראה למרחקים גדולים, פסל פרעה כאשר ידו נטויה על מצרים (נמצא במוזיאון הבריטי
בלונדון).

וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשרו ללמד שה' מכוון מחשבות ופעולות האדם.
וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא – מקף כרב-מצב (א) כי-אני (ה') מטה לב כל ברוא בדרך לא גלויה להיטיב דרכו (ב) אבל אם לא מכיר בדבר אני
(ה') מתרה בו בעונשים מן הקל אל הכבד

כִּי-אֵנִי הוּא – מונח זקא-קטן, כאשר מקיימים רצון ה', יש חיבור בין שם הוי' ובין מהותו ועצמותו של ה'.
וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי-אֵנִי הוּא – זקא-קטן. בתפקיד שתיים, שתי חמישיות של מכות ירדו על מצרים, בחמש הראשונות פרעה נראה כמתחזק מעצמו,
בחמש האחרונות, ה' מחזקו לספוג המכות, כי בקש להרפות ממנו רק מצד שנלאה לסבלן ולא שהכיר שהן מה'. והדרשה היוצאת מן הפשט
מלמדת שגם כאשר פרעה נראה כמתחזק מעצמו, לא כך היה הדבר אלא כתוב כפי' רמב"ן (ז,ה) כי "לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ
יטנו" (מש' כא,א). ולכך גם רומז טעם מלת וַיִּדְעוּ מהפך – במשמעות של שרש "מטה"

שמות וארא ז,יא – יב: [יא] וַיִּקְרָא נָם-פְּרַעֲה לְחַכְמִים וְלְמַכְשָׁפִים וַיַּעֲשֵׂוּ נָם-הֵם חַרְטֻמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֶּן: [יב] וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיִּהְיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטְּהָ-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם:

(ז,יא) הֵם חַרְטֻמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֶּן: ר"ת ה' ח' מ' ב' כ' בחכמ"ה, בעזרת הרב אי"מ אייזן הי"ו נאמר בכתבי האר"י שער
הכוונות, דרוש פטום הקטורת (וגם בשער פסוקים?) זה כנגד זה ברא הא-לקים, וזאת ספירת חכמה דקליפה כי מלת מכשפים היא נוטריקון
מכחישים פמליא של מעלה, ומלת חרטומים – באה מלשון "טומי", פ'י רמב"ן והקרוב כדברי רבנו שלמה (בבב' מא,ח), שהיא מלה
ארמית מורכבת: 'חר טמי' – הנחרים בעצמות, כי נודע הוא כי רוב האומנות בעצמות מתים או עצמות חיות, או כענין שהזכירו
בידעוני (בבב' סנה' סה,ב)

(ז,יא) הֵם חַרְטֻמֵי מִצְרַיִם – ס"ת מ"ם חַרְטֻמֵי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם – ס"ת מ"ם, כישוף לא עומד על מים, ויש לומר שכדי שכישופם
לא יעמוד הכין הקב"ה מהמכה (חכמת דקליפה) תרופה למכה, הם פעמיים מ"ם בסופי התיבות.

(ז,יא) בְּלַהֲטֵיהֶם כֶּן – ס"ת נ"ם (= דיבור, לחש) ... לְתַנִּינִם – כתיב בלשון יחיד, קרי בלשון רבים,
רש"י (יא) בְּלַהֲטֵיהֶם "בלחשהוהן" (ת"א); ואין לו דמיון במקרא, ויש לדמות לו "להט החרב המתהפכת" (בר' ג,כד) - דומה שהיא
מתהפכת על ידי לחש.

רמב"ן (יא) בְּלַהֲטֵיהֶם - אמרו רבותינו (סנה' סז,ב), שהם מעשה כשפים ועל ידי מלאכי חבלה הם נעשים. והמלה מגזרת "אש
לוהט" (תה' קד,ד); "להבה תלהט רשעים" (תה' קן,יח); והענין, כי הם נעשים על ידי 'לוהטים', מלאכי אש מלהטת באדם ולא ידע,
... ואולי יקראו כן המלאכים השוכנים באויר בגלגלי היסודות, שקורין אותן 'שדים', ועוד אבאר זה בעזרת האל (וי' טז,ד; דב'
יח,ט). אבל "בלטיהם" (ש"מ' ח,ג) אמרו (סנה' סז,ב), שהם מעשה שדים, והמלה נגזרת ממלת 'לט': "דברו אל דוד בלט" (ש"א
יח,כב); ... לְחַכְמִים וְלְמַכְשָׁפִים, כי חכמי ההשבעות ואסיפת השדים היו ראשיהם וזקניהם, וחרטומי מצרים יכולו את שניהם.

חכמי מצרים למיניהם לחשו בחכמה של טומאה והביאו להיראות של תנין אחד המתהפך ונראה כרבים כמרומו במלת לְתַנִּינִם בניקוד
רבים ובאיות יחיד וכן במלת מִטְּתָם כעין מטה אחד של רבים, כי אחרת היה לו לכתוב מטותיהם, אבל מעשה הכשפים לא עמד בפני מ"ם
מ"ם שהקב"ה הכין מהמכה (חכמת הטומאה) תרופה למכה נתן במתנ"ה הרמוזה בס"ת של מִטְּהָ-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם – ה' נ' ת' מ' מתנ"ה.

[יב] וַיִּשְׁלִיכוּ אִישׁ מִטְּהוֹ וַיִּהְיוּ לְתַנִּינִם וַיִּבְלַע מִטְּהָ-אֶהָרֹן אֶת-מִטְּתָם:

מִטְּהָ-אֶהָרֹן – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה – מטה – אֶת-מִטְּתָם – מקף כרב-מצב מטה – תנין – מטה. אלא שתבנית הטעמים של הכתוב
וַיִּבְלַע מִטְּהָ-אֶהָרֹן – מרכא טפחא מרבה יתרון מטה זה על מטות המצרים, כי הוא כמטה בולע את מטותם, ואילו מִטְּתָם – סלוק,
בתפקיד מוגבל ואינו יכול לבלוע מטה אהרן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראק = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = אולא = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 שמות וארא ו,ב (התשע"ו)

שמות וארא ז,כז: ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את-כל גבולך בצפרדעים:

נגף את-כל גבולך – תביר טפאא, תבנית בעלת 23 מופעים בתורה, בתפקיד כעין קבוצת פרטים שכל אחד לעצמו גורם למשהו בהלכה או בענין וגם צירופים ביניהם (כגון כל אחד בפחות משיעור מחייב) גורמים למשהו בהלכה או בענין. כאן ה-גָבֵר הוא אחת מהמכות וגם עם כל מכה אחרת היה ה-גָבֵר ממשמש ובא עמה כנדרש ב-תורה שלמה [קה] הנה אנכי נגף, שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה י,ב ... ריב"ל אמר כל מכה ומכה שהיתה באה על המצריים במצרים היה ה-גָבֵר ממשמש ובא עמה שנאמר הנה אנכי נגף, הנה זה הדבר כד"א (שמ' וארא ט,ט), הנה יד-ה' הוזה במקנה (אָשַׁר פְּשָׁה בְּסוֹסִים בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאן דָּבָר כֶּבֶד מְאֹד).

את-כל גבולך – מקף מקף אחד מהם כרב-מצב של מקום הגבול, האם התחום שייך למצרים או שייך לכוש. שמות רבה (וילנא) פרשת וארא פרשה י,ב את-כל גבולך בצפרדעים, רז"ל אמרו המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים גרם להם שיעשו שלום ביניהם, כיצד היה מחלוקת בין בני כוש ובין בני המצריים, המצריים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים ע"כ תחומנו כיון שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם, הגבול שהיו נכנסות לתוכו הדבר ידוע שאין השדה שלו שנאמר את-כל גבולך, גבולך ולא של אחרים,

שמות וארא ז,כח:

ושקנ ה'א' צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחצר משכבתך ועל-מטתך ובבית עבדך ובעמך ובתנורך ובמשארתך: ושקנ ה'א' צפרדעים – זרקא סגול, כמוסף מהענין על הענין, כאן רש"י (שמ' וארא ח,ב) ותעל הצפרדע - צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים; זהו מדרשו (סנה' סז,ב). ופשוטו יש לומר: שירוי הצפרדעים קורא לשון יחידות.

שמות וארא ח,ב: ונט אהרן את-ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע והתקס את-ארץ מצרים:

רש"י (שמ' וארא ח,ב) ותעל הצפרדע - צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים; זהו מדרשו (סנה' סז,ב). ופשוטו יש לומר: שירוי הצפרדעים קורא לשון יחידות. ותעל הצפרדע – פשטא זקף-קטן בתפקיד שתיים, מתאים לפרוש הבא: [דבר מלכות התשע"ו, נקודות משיחות קודש אדמ"ר מ"ש, וארא, כ"ה טבת התשכ"ז] – פרוש (שמ' וארא ח,ב) ותעל הצפרדע הוא בשתיים: (א) הצפרדע (אחת) עלתה (לשון פועל) בעצמה (ב) הצפרדע העלתה (לשון מפעיל) נחילים של צפרדעים, אבל "זהו מדרשו" כיון שעל דרך הפשט אין לרש תיבת "ותעל בב' אופנים.

שמות וארא ח,ה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי

למתי אעתיר לך ולעבדך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארתה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָרְעֹה הִתְפָּאֵר עָלַי – קדמא מונח זרקא מונח סגול, זרקא סגול בתפקיד כעין מוסף מהענין על הענין, בזכות משה פרעה יוכל להוסיף על עצמו התפארות, שכביכול צווה ונתקיים. אבל בעצם פרעה - בקשיות ערפו, פורע - היינו מביא גלוי אלקי מן הנעלם ולסוף נפגע ממנו (זרקא - כתנועה דו-כיוונית)

למתי אעתיר לך – מונח פסק מונח רביע, אפשר שכאן מונח רביע במשמעות רובץ, עמוס הרבה. והסיבה לכך ע"פ אחד המפרשים כי משה אמר זאת מעצמו ולכן היה עליו להעתיר הרבה שהקב"ה ישמע מה שצדיק גוזר והקב"ה מקיים. וזה כפ' רש"י ... שכל לשון עתר הרבות פלל הוא. ... ואב לכולם (יחזקאל לה,ג) ונעמתתם עלי דבריכם - הרביתם. (יחזקאל לה,ג) ותגדילו עלי פניכם ונעמתתם עלי דבריכם אני שמעתי: ס

שמות וארא ח,ז: וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדך ומעמך

רק ביאר תשארתה:

וַסְרוּ הַצְּפַרְדִּים – מונח רביע, כעין לפחות ארבע דברים, והקרא הולך ומונה ארבעה מקומות שמהם סרו הצפרדעים: (א) ממך - פשטא ומבתיך - מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל ומעבדך - טפחא ומעמך - אתנח, ש-ומעמך - אתנח מגביל. אבל היו עוד מקומות כמתברר ב- (שמ' וארא ח,ט) ויעש ה' קָבֵר מִשֶׁה וַיִּמְתוּ הַצְּפַרְדִּים מִן־הַבָּתִּים מִן־הַחֲצֵצְתָּהּ וּמִן־הַשָּׂדֶה: נאמר ... (שמ' וארא ח,ט) וַיִּמְתוּ הַצְּפַרְדִּים - פשטא זקף-קטן, מן־הַבָּתִּים מִן־הַחֲצֵצְתָּהּ - מרכא טפחא ומן־הַשָּׂדֶה - סלוק אפשר שהנאמר ב- (שמ' וארא ח,ז) וַסְרוּ הַצְּפַרְדִּים – מונח רביע, אכן מציין יותר מארבעה הפרטים המנויים, והרבוים המרומזים בתבנית הטעמים של (שמ' וארא ח,ז) ומבתיך – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, ומ- (שמ' וארא ח,ז) ומעבדך - טפחא ומעמך מוסיפים את הפירוט של (שמ' וארא ח,ט) מן־הַבָּתִּים מִן־הַחֲצֵצְתָּהּ וּמִן־הַשָּׂדֶה תורה שלמה [כד] ע"פ שמות רבא פ"ו וַיִּמְתוּ הַצְּפַרְדִּים לפי שלא היה להם שום הנאה בנבלתן ובעורן לכך מתו. ע"פ תורה שלמה [כה] ע"פ מדרש תהלים מזמור כח הצפרדעים שהשליכו עצמן לתנור לקדש שמו של הקב"ה באש, קבלו שכר שלא מתו וירדו ליאור וכי

אם נאמר שהמונח רביע גם כולל כל מקום שהצפרדעים היו בו, לכן מארבע מקומות סרו ו- רק ביאר - מרכא טפחא תשארתה סלוק, מרכא טפחא יתור לרבות על אלו שהיו ביאור את אלו שקדשו השם ויצאו חיות מתנורי האש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אהבה – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמז = מאריך, רבוי; דרזא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרמז טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרזא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרמז תביר טפאא – קבוצה שוה להלכה לא שוה לפרישה; תביר מרמז טפאא – קבוצה שוה להלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודו שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

שמות וארא ח,יג:

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן וַיִּשְׂא אֶהָרֶן אֶת-יָדוֹ בְּמַטְהוֹ וַיַּךְ אֶת-עַפְרֹ הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכְּנָם בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה כָּל-עַפְרֹ הָאָרֶץ הָיָה כְנִים בְּכָל-אָרֶץ מִצְרָיִם:

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן - רביע ונט' - תלישא-קטנה, הפסוק עוסק במכת כינה. אפשר שמרמז על ארבעה ענינים השייכים לתפקידי תלישא המוזכרים ע"י **תורה שלמה** (א) 14 מיני כנינים, (ב) פעמיים מתרים בפעם שלישיית עונשין בלי התראה, (**תורה שלמה כרך ח'** מילואים מאמר בנושא פעמיים מתרים בפעם שלישיית עונשין בלי התראה, נידון ע"פ סנהדרין פא פב ועוד גמרות, רמב"ם ומפרשים אחרים כי בית דין עונשין מכה בית דין ולא מדאורייתא בעבירות שמדאורייתא יענשו רק עם עדים והתראה. ואם העבריין חוזר על עבירתו מתרים בו פעמיים ובפעם השלישית אם עונשו מדאורייתא מיתה, מכניסים לכיפה מאכילים אותו שעורה עד שבטנו מתפוצצת. רש"י לומד כי זאת הלכה למשה מסיני (הלמ"מ) מפסוק בכנין. ויש נידון האם זה חל רק ברוצחים ואפילו בפעם הראשונה או גם בעבירות אחרות שיש בהן מיתה בבית דין.

אם זאת הלמ"מ אפשר שטעם תלישא-קטנה מעיד על כך.
 (ג) תלישא-קטנה בתפקיד שיעור שאין לשדים שליטה לבריה הקטנה כשעורה ולדעה אחרת כעדשה. במלים **אֶת-עַפְרֹ הָאָרֶץ וַתְּהִי גִי** האותיות **פָּר הָאָרֶץ וַ** עולה תקפ"ב השווה גי' שעורה"ה עה"כ
 (ד) השלכות מאכן להלכות טומאה - עצם אדם כשעורה, או איבר אדם כשעורה שאינו מטמא בפחות מכן, הלכות טומאת שרציים שיעור עדשה הגדול מכינה
 הלכות שבת ההורג כינה הנוצרת מן הזעה בשבת

שמות וארא ח,יז: כִּי אִם-אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת-עַמִּי

הֲנִי מְשַׁלֵּיחַ בְּךָ וּבְעַבְדֶיךָ וּבְעַמֶּךָ וּבְבָתֶיךָ אֶת-הָעָרִב וּמְלֵא בְתֵי מִצְרָיִם אֶת-הָעָרִב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הֵם עֲלֶיהָ:

כִּי אִם-אֵינְךָ מְשַׁלַּח אֶת-עַמִּי - מונח זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסף מן הענין על הענין, אולי מרבה עליו דורות עתידיים, **וּמְלֵא** - קדמא ואולא במלה אחת, בתפקיד שוויון, אפשר שבכל בית היו אותם מיני בעלי חיים ובאותם יחסים לפי מספר יושבי הבית כדי שכל מצרים יסבלו באופן שוה.

שמות וארא ט,כג:

וַיִּשְׂא מֹשֶׁה אֶת-מַטְהוֹ עַל-הַשָּׁמַיִם וְהָיָה נִתָּן קִלְתָּ וּבְקָדָ וַתִּתְהַלֵּךְ אֲשֶׁר אֲרָצָה וַיִּמָּטֵר הָיָה בְּקָדָ עַל-אָרֶץ מִצְרָיִם:

וְהָיָה - רביע, התפקיד ארבע. **רבינו בחיי קלת וקבד** ... והחללים באים על כל המורכבים מד' יסודות, וסיבת החולי בהם שנוי האויר וקלקולו והתהפכות הארבע יסודות וגו' וע"כ יתכן לפרש כי הזכיר ארבע הכתוב בכאן ד' יסודות, **קלת וקבד** והם הרוח והמים, **וַתִּתְהַלֵּךְ אֲשֶׁר אֲרָצָה** האש והעפר, והזכירים מהופכים (**טוב טעם - מבעל התוספ"ט** וזה סדרם, אש רוח מים עפר), להורות כי בבא הברד ישתנה האויר ויתהפכו היסודות מלמעלה למטה, והקב"ה עושה כרצונו וגו'

63. שמות וארא ט,כח: הַעֲתִירוּ אֵל-הו' וְרַב מְהִיָּת קִלְתָּ אֱלֹהִים וּבְקָדָ

וְאֲשַׁלַּחְתִּיה אֶתְכֶם וְלֹא תִסְפְּנוּ לַעֲמֹד:

וְרַב מְהִיָּת קִלְתָּ אֱלֹהִים וּבְקָדָ

אֱלֹהִי וְרַב – זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים זקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו (576), בתפקיד רמז לעשות גימטרי של המלים המוטעמות ז"ק ז"ג והיא: – 265 = 208 + 26 + 31
 וגם רמז לעשות הפרש בין גימטריאת המלים המוטעמות ז"ק ז"ג ובין "תקע"ו". ההפרש מתקע"ו 576 – 265 = 311 אי"ש, ארמ"ע, כגון ה' אי"ש מלחמה באמצעות ארמ"ע ר"ת א"ש ר'וח מים ע'פר, וכפר"ה לישראל, מלאך רפא"ל, (הקב"ה) יומ"ם יצו"ה הוי"ה חסד"ו, (ישפיע לישראל) ר"ת שלום ב'רכה ט'ובה, יזכנ"ו לחי"י העול"ם הב"א,

שמות וארא ט,ל: וְאֶתָּה וְעַבְדֶיךָ

וְיָדַעְתִּי כִּי טָרַם תִּירָאוּן מִפְּנֵי הו' אֱלֹהִים:

אחרי מכת הברד משה רבנו אומר לפרעה **וְאֶתָּה וְעַבְדֶיךָ** - טפחא אתנח

- מפרש **ראב"ע** - ... ולפי דברי כי תחסר מלה אחת "טרם אפרוש כפי" אתם יראים את השם **אֶתָּה וְעַבְדֶיךָ** וזה דרך מוסר והטעם שבסור המכה תמרדו על כן כתיב אחריו (**ט,לג**) **וַיִּקְבְּר לְבֹו הוּא וְעַבְדֶיךָ** ולא תמצא כן במקום אחר
- טט - טפחא אתנח בראש פסוק להקיש ממנו על לפניו ועל לפני לפניו כאן הכנעה בעת המכה.
- וְיָדַעְתִּי** - זקף-גדול, בתפקיד שלוש,
- טט שתי ידיעות כראב"ע
- (א) הכנעות בעת המכה, כעין יראת העונש
- (ב) שיבה למרי אחרי חדול המכה
- ידיעה שלישיית: עצת עבדי פרעה הייתה לחדול להתנגד לשילוח בני ישראל, אבל פרעה דווקא מצד התנשאותו על עבדיו המרומז ב- **כִּי** – יתיב, במשמע דווקא כך) ממשיך במריו בה',